

“POKISTONNING KASHF ETILISHI: TINCHLIK, FAROVONLIK VA ALOQALAR MAMLAKATI”.

Saidqulova Muxlisa

O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy

Kommunikatsiyalar Universiteti

Internet jurnalistika fakulteti

Mediamarketing va reklama yo'nalishi

Talabasi

Telefon raqam:+998938325315

Email:muxlisaaidqulova07@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7115228>

ANNOTATION

Ushbu maqolada Pokistonning kashf etilishi, tinchlik, farovonlik va aloqalar mamlakati ekanligi o'rgatiladi. Pokistonning beqaror rivojlanish tajribasi tashqi yordam va ekzogen omillarga haddan tashqari tayanishimiz natijasidir. Yuqori o'sish sur'atlarining barqaror va barqaror traektoriyasini ta'minlash uchun biz ichki resurslarni safarbar qilish, soliq islohotlari, ilm-fan, texnologiya va innovatsiyalar kabi o'sishning endogen omillariga e'tibor qaratamiz, eksport o'sishini rag'batlantiradi va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilamiz. Pul o'tkazmalari bizning moliyaviy ehtiyojlarimiz uchun muhim yordam berdi, ammo ularning haqiqiy salohiyati amalga oshirilmadi. Imtiyozlarni taklif qilish orqali pul o'tkazmalarini oshirish uchun islohotlar o'tkazamiz. Shunga qaramay, ushbu uzoq muddatli maqsadga erishish uchun biz o'rta muddatli istiqbolda tashqi moliyalashtirish manbalaridan foydalangan holda mustahkam va o'z-o'zini ta'minlaydigan platformani qurishimiz kerak.

Kalit so'zlar: Pokiston davlati, prezident, Harappa, geosiyosiy, Janubiy Osiyo mintaqalari, shartnoma, Hind daryosi, Eron tog' tizmalari, Peshovar vodiysi, Hind tekisligi, virtual sammit, davlat mustaqilligi, madaniyat, ma'rifat, musulmonlar ligasi, sivilizatsiya.

Pokiston hududida odam paleolit davri oxiridan boshlab yashab keladi. Miloddan avvalgi 3-ming yillikning boshida Hind daryosi va irmoqiari vodiysida jaxrning eng qadimgi sivilizatsiyalaridan biri — Harappa madaniyatita mansub dastlabki davlatlar paydo bo'ldi. Miloddan avvalgi VI asr oxirida bu yerlar qadimgi Eronning Axomaniylar saltanati tarkibiga qo'shib olindi. Pokiston xalqlarining milliy ozodlik harakati XX asr boshlarida ayniqsa kuchaydi (1896—1908-yillarda Sinddagi Hurlar qo'zg'oloni, 1919—21 yillarda chegaradagi pushtun qabilalari qo'zg'oloni, 1930-yildagi Peshovar qo'zg'oloni va boshqalar). 1947-yil 14-avgustda Pokiston mustaqil deb e'lon qilindi. Pokistonning birinchi

general gu-bernatori qilib Musulmonlar ligasining rahbari va Pokiston ozodligi harakatining yo'lboshchisi Muhammad Ali Jinna saylandi. Mustamlakachilik asoratidan qutulib, davlat mustaqilligini saqlash, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va shu maqsadda islohotlar o'tkazish Pokiston siyosiy hayotining muhim masalasi bo'lib turar edi. Pokiston hududining shimoliy va shimoli-g'arbiy qismini, asosan, tog'lar va qirlar egallagan, sharqiy va janubi-sharqiy qismi esa Hind tekisligi (Hindgang tekisligining bir qismi)dan iborat. Pokistonning janubi-sharqini Tar cho'lining g'arbiy yarmi egallagan. Hind daryosi havzasining tekislik qismida Panjob va Sind tabiiy, tarixiy-madaniy viloyatlari bor. Mamlakat hududining katta qismini Hindukush, Himolay va Eron tog' tizmalari egallagan. Hind vodiysiga yaqinlashgan sayin tog' tizmalari pasayib boradi va tog'lararo yirik havzalar — Ko'hat, Bannu, Peshovar vodiysiga aylanadi. Hindukush va Himolay tog'larida muzliklar bor. Pokistonning sharqiy pasttekislik qismi Hindiston platformasining shimoli-g'arbiy chekkasida va tog'liq qismi O'rta dengiz burmali mintaqasida joylashgan.

Pokiston — sanoati rivojlanayotgan agrar mamlakat. 1947-1991 yillarda mamlakat iqtisodiyoti tarkibida chuqur o'zgarishlar sodir bo'ldi. Ishlab chiqarish zamonaviy shakl va uslublarga o'tdi, yalpi ichki mahsulot besh baravar oshdi. Iqtisodiyotdagi bu natijalarga asosan davlatning iqtisodiy siyosati — xususiy ishbilarmonlikni boshqarish va rag'batlantirish hamda davlat sektorining faoliyati tufayli erishildi. Pokistonga mustamlakachilik davridan bir necha kichik to'qimachilik fabrikasi, qand zavodi, temir yo'l va mexanika ustaxonasi meros bo'lib qolgan. 50-yillarda sanoatlashtirish siyosatining asosiy mazmuni yengil sanoatni, avvalo to'qimachilik sanoatini rivojlantirishdan iborat bo'ldi. 1952-yilda Sanoatni rivojlantirish davlat korporatsiyasi faoliyat boshladi. 1955-yilda Suyi (Balujiston)da yirik tabiiy gaz konini o'zlashtirishga kirishildi. Kon sanoati jadal sur'atlar bilan, ba'zi yillarda 20 % gacha o'sdi. Mamlakat janubiy (Sind provinsiyasi)da neft konlarining ochilishi va ishga tushirilishi natijasida neft qazish hajmi to'rt baravar oshdi. Hozirgi neft ishlab chiqarish (yiliga taxminan 2,5 mln. tonna) mamlakat ehtiyojining 25—30 % ni qoplaydi. Pokistonning tashqi siyosati ham yaxshi rivojlangan bo'lib, chetga guruch, paxta, ip, ip gazlama, gilam, charm, baliq va boshqa sotadi. O'simlik yog'i, choy, neft, kimyo mahsulotlari, o'g'it, umumiy mashinasozlik tovarlari, elektr anjomlari, po'lat, cho'yan, choy, qurolyarog'lar sotib oladi. Asosan, Saudiya Arabiston, Buyuk Britaniya, Yaponiya, Germaniya, AQSH bilan savdo qiladi.

Geosiyosiy mavqei va oqilona tashqi siyosatiga ega Pokiston hozirgi vaqtda muhim xalqaro muammolarni hal etishda yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston-Pokiston munosabatlarining bugungi holati va istiqbollarga to'xtalar ekan, birinchi navbatda, mamlakatlarimiz o'rtasidagi ikki tomonlama hamkorlik barcha sohalarida izchil mustahkamlanib borayotganini alohida ta'kidlash lozim. Pokiston bilan ko'p qirrali o'zaro manfaatli hamkorlikni har tomonlama kengaytirish O'zbekiston manfaatlariga mos keladi. Hozirgi vaqtda u o'z rivojlanishining yangi tarixiy bosqichida.

Darhaqiqat, mamlakatlarimiz o'rtasida samarali aloqalarni yo'lga qo'yish va mustahkamlash tarixiy zaruratdir. Tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, o'zbek xalqining buyuk farzandi Zahiriddin Muhammad Bobur XVI asrda hozirgi Pokiston, Hindiston, Bangladesh va Afg'onistonning janubi-sharqiy mintaqasida qudratli davlatga asos solganligi va bunda o'z hissasini qo'shgan ayon bo'ladi. Xalqlarimiz o'rtasidagi madaniy-ma'naviy hamkorlikni rivojlantirishga. O'sha davrning madaniy, tarixiy va ilmiy merosi abadiy hayot uchun bebaho boylik bo'lib qoladi.

Bugungi kunda Toshkentda Pokiston va Islomobodda O'zbekiston elchixonalari faoliyat ko'rsatmoqda. Ular 1992 yil may oyida o'rnatilgan o'zaro diplomatik va boshqa munosabatlarni izchil rivojlantirishga ko'maklashishga chaqirilgan. Ikki davlat parlamentlarida do'stlik guruhlari faoliyati yo'lga qo'yilgan. Hamda O'zbekistonning Janubiy Osiyo mintaqasining ushbu muhim davlati bilan siyosiy muloqoti ko'p bosqichli va muntazam harakterga ega. Davlatimiz rahbarining 2017-2018-yillarda xalqaro tadbirlar doirasida Pokiston rahbarlari bilan o'tkazgan uchrashuvlari, shuningdek, Pokiston Bosh vaziri Imron Xon bilan "Yagona" xalqaro forumi doirasidagi uchrashuvlar buning dalilidir. "Belt One Road" 2019-yil aprel oyida Pekinda bo'lib o'tgan.

Bu qatorida Prezident Shavkat Mirziyoyev va Bosh vazir Imron Xon o'rtasida 2021-yil 14-aprelda bo'lib o'tgan virtual sammitni ham alohida ta'kidlab o'tish joiz. Sammit kun tartibiga dolzarb masalalar kiritildi: ko'p qirrali o'zbek-pokiston sheriklik munosabatlari, jumladan, konstruktiv siyosiy muloqotni rivojlantirish, savdo, sarmoya, transport va tranzit sohalarida amaliy hamkorlik, hududlar o'rtasidagi almashinuvni kengaytirish, madaniy-gumanitar hamkorlik dasturlarini ilgari surish. An'anaviy ochiq, do'stona va konstruktiv ruhda o'tgan mazkur sammit yakunlari bo'yicha standartlashtirish va metrologiya, qishloq xo'jaligi va boshqa sohalarida Qo'shma bayonot qabul qilindi va qator muhim hujjatlar imzolandi.

So'nggi yillarda o'tkazilayotgan oliy va oliy darajadagi muntazam Muloqot ikki tomonlama munosabatlarning yanada gullab-yashnashi va ularni aniq mazmun bilan to'ldirishga xizmat qilayotganini alohida ta'kidlash lozim. Oliy darajadagi xalqaro konferensiyada "Markaziy va Janubiy Osiyo: mintaqaviy

aloqadorlik. O'tgan yilning iyul oyida mamlakatimiz poytaxtida bo'lib o'tgan "Muammolar va imkoniyatlar" ko'rgazmasida Pokiston Bosh vaziri ham ishtirok etgan edi. Forumdagi nutqida Prezident Shavkat Mirziyoyevning konferensiya o'tkazish taklifi o'z vaqtida ilgari surilgan g'oyat muhim tashabbus ekanini alohida ta'kidladi. Ushbu konferensiya o'z vaqtida ilgari surilgan o'ta muhim tashabbus. Ushbu anjuman o'sha qadimiy Ipak yo'lini qayta tiklash uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochdi, bu nafaqat tovar ayirboshlash, balki Markaziy Osiyo va undan tashqarida ham g'oya va bilimlarning yo'lga qo'yilishiga xizmat qildi", — dedi. Bosh vazir Imron Xonning 2021-yil 15-16-iyul kunlari O'zbekistonga rasmiy tashrifi chog'ida O'zbekiston va Pokiston o'rtasida strategik sheriklik o'rnatish to'g'risidagi qo'shma deklaratsiyaning imzolanganini ikki tomonlama munosabatlardagi eng muhim voqealardan biriga aylandi. 2021-yilning 16-17-sentabr kunlari ShHTga a'zo davlatlar rahbarlari sammiti doirasida O'zbekiston Prezidenti va Pokiston Bosh vazirining ikki tomonlama uchrashuvi bo'lib o'tdi. Mamlakatlarimiz rahbarlarining telefon orqali muloqotlari ham muntazam bo'lib turadi. 2021-yilning 28-noyabr kuni Ashxobod shahrida bo'lib o'tgan Islom hamkorlik tashkiloti sammiti doirasida O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev va Pokiston Prezidenti Orif Alvi o'rtasida uchrashuv bo'lib o'tdi.

2022-yilning 5-fevral kuni Pekinda Qishki Olimpiya o'yinlarining ochilish marosimi doirasida O'zbekiston Prezidenti Pokiston Bosh vaziri bilan navbatdagi uchrashuv o'tkazdi. Ikki davlat tashqi ishlar vazirliklari o'rtasida ham muntazam ravishda siyosiy maslahatlashuvlar o'tkazib turiladi. Joriy yilning 28-fevral kuni TIVlararo siyosiy maslahatlashuvlarning navbatdagi 7-raundi bo'lib o'tdi. Yana bir muhim jihat: har ikki davlat xalqaro maydonda bir-birini qo'llab-quvvatlaydi, BMT, ShHT, Islom hamkorlik tashkiloti va boshqa xalqaro tuzilmalar doirasida faol hamkorlik qiladi.

O'zbekiston-Pokiston munosabatlarining izchil rivojlanib borayotgani nafaqat mamlakatlarimiz manfaatlariga javob beradi, balki butun mintaqada xavfsizlikni mustahkamlash, savdo-iqtisodiy, kommunikatsiya va gumanitar aloqalarni rivojlantirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Har ikki davlat ham bu borada bir ovozdan fikrda qo'shni Afg'onistonda tinchlik va xavfsizlikni o'rnatish. O'zbekiston ham, Pokiston ham jahon hamjamiyatini bu mamlakatdagi mavjud siyosiy, iqtisodiy va gumanitar vaziyatni hisobga olgan holda unga insonparvarlik yordami ko'rsatishga chaqiradi.

Bugungi kunda Toshkent va Islomobod Kobul bilan COBMECTH iqtisodiy va infratuzilmaviy loyihalarni amalga oshirishda har uch davlat manfaatlariga mos keladigan faol hamkorlik qilmoqda. Ulardan biri temir yo'l qurilishi loyihasidir.

Dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, ushbu temir yo'l ishga tushirilgandan keyingi dastlabki yillarda bu yo'nalishda yuk tashish hajmi 10 million tonnaga yetishi mumkin. O'zbekistonlik va xorijiy siyosatchilar, ekspertlar ushbu loyihani asr voqeasi deb atasa, ajabmas.

Yuqorida ta'kidlanganidek, mazkur loyiha o'tgan yilning fevral oyida Toshkent shahrida O'zbekiston, Pokiston va Afg'oniston delegatsiyalari, xalqaro moliya institutlari vakillari ishtirokida o'tkazilgan uch tomonlama uchrashuvda atroflicha muhokama qilingan edi. Natijada tegishli qo'shma chora-tadbirlar rejasi tasdiqlandi. Mamlakatlarimiz o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri transport yo'laklarining barpo etilishi savdo-iqtisodiy va sarmoyaviy hamkorlikka xizmat qilishi shubhasiz. Bu borada quyidagi raqamlarni keltirish o'rinlidir: 2021-yilda o'zaro tovar ayirboshlash hajmi 181,4 million AQSH dollarini, Pokistonga eksport 129,9 million dollarni, O'zbekistonga import esa 51,5 million dollarni tashkil etdi. E'tiborlisi, so'nggi besh yilda bu ko'rsatkichlar besh barobarga oshgan. Yana bir muhim jihat shundaki, iqtisodiy hamkorlikda o'sishning yangi nuqtalari paydo bo'lmoqda. Ayni paytda O'zbekistonda Pokiston kapitali ishtirokidagi 174 korxonada faoliyat ko'rsatmoqda. Birgina 2021-yilda ularning 43 tasi tashkil etilgan bo'lsa, besh yil ichida bu ko'rsatkich 3,2 barobarga oshgan. Ular savdo, yengil sanoat, qog'oz, charm-attorlik, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish kabi sohalarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. 2021-yil 1-3-noyabr kunlari O'zbekiston Prezidenti huzuridagi Xavfsizlik kengashi kotibi Viktor Mahmudovning Pokistonga tashrifi doirasida "Torkham" xalqaro chegara postida o'zbek eksportidan iborat savdo karvonini Pokistonga olib kirish marosimi bo'lib o'tdi. Savdo-iqtisodiy va ilmiy-texnikaviy hamkorlik bo'yicha O'zbekiston-Pokiston hukumatlararo komissiyasi va qo'shma ishbiarmonlar kengashi ikki tomonlama hamkorlik masalalarini hal etishning samarali mexanizmi bo'lib xizmat qilmoqda. 1-2 mart kunlari Islomobod shahrida Savdo-iqtisodiy hamkorlik bo'yicha hukumatlararo komissiyaning navbatdagi majlisi bo'lib o'tdi. Keyingi yillarda ikki mamlakat hududlari o'rtasida ham hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yildi. Xususan, 2021-yil fevral oyida Namanganga tashrif tomonlari. Bu boradagi samarali hamkorlikning boshqa ko'plab misollarini keltirish mumkin.

O'zbekistonning Pokiston bilan aloqalari turizm sohasida ham sezilarli rivojlandi. 2021-yilda O'zbekistonga 10 mingdan ortiq pokistonlik tashrif buyurdi. 2019-yil mart oyida Islomobodda O'zbekiston turizm axborot markazi ochildi. 2020-yildan buyon Naqshbandiya tariqati yetakchilaridan biri Pir Xosib ur-Rahmon O'zbekistonning Pokistondagi ziyorat turizmi bo'yicha elchisi etib

tayinlandi. Yaqinda taniqli tadbirkor Rahail Islom O'zbekistonning Pokistondagi turizm elchisi etib tayinlandi.

Yuqoridagi ma'lumotlar va raqamlarni tahlil qilib, to'liq ishonch bilan aytish mumkinki, davlatimiz rahbarining Pokistonga davlat tashrifi oliy va yuqori darajadagi muntazam aloqalarning mantiqiy davomi bo'ladi. Toshkent va Islomobod oliy darajadagi O'zbekiston-Pokiston uchrashuvi ikki tomonlama munosabatlar rivojiga yangi sur'at bag'ishlashiga, xalqlarimiz o'rtasidagi munosabatlar yilnomasida yangi sahifa ochishiga ishonch bildirmoqda.

O'zbekiston Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligida Pokiston savdo vazirining birinchi o'rinbosari Muhammad Solih Faruqiy boshchiligidagi delegatsiya bilan uchrashuv bo'lib o'tdi. Delegatsiyada tomonlar sarmoyaviy, savdo-iqtisodiy, transport-logistika sohalarida ikki tomonlama hamkorlikni chuqurlashtirish masalalarini muhokama qildilar. O'zbekiston va Pokiston vakillari, xususan: "Ikki davlat o'rtasida imtiyozli savdo to'g'risidagi bitim" loyihasini tezkorlik bilan kelishishga yordam beradigan chora-tadbirlar ishlab chiqildi;

Pokiston Bosh vazirining 2021-yil iyul oyida O'zbekistonga tashrifi chog'ida imzolangan "Tranzit va savdo bitimi" shartlarini muhokama qildi;

"Termiz – Mozori Sharif – Kobul – Peshovar" trans-afg'on temir yo'l koridorini qurish loyihasini amaliy amalga oshirish bo'yicha keyingi qadamlarni muhokama qildi;

Sanoat kooperatsiyasini yaxshilash maqsadida Pokiston ishbilarmon delegatsiyalarining O'zbekistonga tashrifi to'g'risida kelishib olindi.

Pokiston delegatsiyasining tashrifi doirasida O'zbekiston Transport vazirligi, Markaziy bank, Davlat bojxona qo'mitasi, boshqa vazirlik, idoralar, tarmoq birlashmalari va tijorat banklari rahbarlari bilan qo'shimcha uchrashuvlar o'tkazish rejalashtirilgan. O'zbekiston va Pokiston o'rtasida Strategik sheriklik to'g'risidagi qo'shma deklaratsiya imzolandi. Shavkat Mirziyoyev va Imron Xon O'zbekiston va Pokiston o'rtasida strategik sheriklik o'rnatish to'g'risidagi qo'shma deklaratsiyani imzoladilar. Shuningdek, biznes-forum yakunlari bo'yicha tranzit va savdo, ishbilarmon va turistik guruhlar uchun viza tartibini soddalashtirish bo'yicha hukumatlararo bitimlar, shuningdek, 500 million dollarlik bitimlar imzolandi.

Pokiston-O'zbekiston munosabatlari so'nggi paytlarda rivojlanib, Janubiy Osiyo va Markaziy Osiyoning ikki muhim davlati o'rtasida hamkorlik aloqalari yuksalib bormoqda. Pokiston Bosh vaziri Imron Xonning yaqinda O'zbekistonga tashrifi ikki davlat o'rtasidagi ko'p qirrali o'zaro hamkorlik kengayayotganidan dalolatdir. Imron Xon ikki kunlik tashrifi davomida "Markaziy va Janubiy Osiyo

2021: mintaqaviy aloqalar va imkoniyatlar” mavzusidagi O‘zbekiston-Pokiston biznes forumida nutq so‘zladi. Janob Xon ikkala davlatning aviatsiya, avtomobil va temir yo‘l orqali bog‘lanishiga umid bildirdi. “Pokiston Markaziy Osiyoni dunyoning qolgan qismi bilan bog‘lash va savdo markaziga aylanish uchun ulkan salohiyatga ega”, - deya qo‘shimcha qildi Xon. So‘nggi hamkorlik mintaqaviy dinamikada o‘zgarishlar yuz berayotgan bir davrda sodir bo‘lmoqda. AQSh va Xitoy Markaziy Osiyoda o‘z nufuzini kuchaytirishga harakat qilmoqda, ayni paytda Afg‘onistondagi o‘zgarishlar AQSh o‘z qo‘shinlarini olib chiqib ketganidan keyin sodir bo‘ladi. Islomobod O‘zbekiston bilan Afg‘oniston orqali bog‘lanish imkoniyatini ko‘radi. O‘z murojaatida janob Xon “Pokiston Afg‘onistonda tinchlik o‘rnatilishini istaydi va uni mintaqada davlatlari o‘rtasidagi savdo aloqalari uchun muhim deb biladi”, dedi. Pokiston O‘zbekistonni Afg‘oniston orqali Pokiston bilan temir yo‘l orqali bog‘lashni maqsad qilgan. Joriy yilning fevral oyida Termiz-Mozori Sharif-Kobul-Peshovar temir yo‘lini rivojlantirish bo‘yicha kelishuv imzolangan edi. Bu muhim bog‘lanish loyihasi bo‘lib, bu uch davlat o‘rtasidagi tovar ayirboshlashni kuchaytiradi va O‘zbekiston va Afg‘onistondan tashqari ikkita muhim mintaqani bog‘laydi. Pokiston dengiz portlariga kirish. 600 kilometr uzunlikdagi loyiha besh yil davom etadi. Toshkent dengizga chiqish variantini Eron portlariga bog‘liqlikdan tashqari diversifikatsiya qilishni maqsad qilgan. Boshqa tomondan, Pokiston ham Markaziy Osiyo va 1990-yillar boshida Markaziy Osiyo davlatlari mustaqillikka erishganidan beri intilayotgan Markaziy Osiyo va undan tashqariga chiqish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Ushbu temir yo‘l Pokistonning Rossiyaga transport xarajatlarini 15-20 foizga kamaytiradi. O‘zbekiston ikkita asosiy sababga ko‘ra Mozori Sharif-Kobul-Peshovar temir yo‘lini afzal ko‘radi: eng qisqasi. Ikkinchidan, O‘zbekiston-Qirg‘iziston-Xitoy koridorini Yevropa va Janubiy Osiyo bilan bog‘laydi. Boshqa sabablar qatorida AQSh-Eron raqobati ham shu sababdan O‘zbekiston xavfsiz o‘tish va variantni xohlaydi. Toshkent Eron portlarini O‘zbekiston bilan bog‘lash uchun transport sohasiga katta sarmoya kiritdi, biroq Tehronning Vashington bilan kuchayishi Toshkentga qimmatga tushishidan qo‘rqadi. Bandar Abbas - Toshkent savdo uchun foydalanadigan asosiy port. Ushbu loyihalar amalga oshirilgach, har ikki davlatning maqsadlariga katta qiymat qo‘shadi.

Pokistonning Markaziy Osiyoga nisbatan strategik siyosati beshta keng maqsadni ko‘zlaydi: savdo va aloqadorlik, mustahkam siyosiy aloqa, sarmoya va energetikasohalaridagi hamkorlik, mudofaa va xavfsizlik va odamlar o‘rtasidagi aloqa. Markaziy Osiyo mustaqillikka erishganidan beri Afg‘onistondagi xavfli xavfsizlik vaziyati tufayli unga kirish uchun ko‘p sa‘y-harakatlarni amalga

oshirdi; bu reja amalga oshmadi. Afg'onistonda o'zgarishlar ro'y berayotgan bir paytda Islomobod Markaziy Osiyo davlatlariga xavfsiz kirish uchun umid nurini ko'rmoqda.

Boshqa tomondan, Pokiston Markaziy Osiyo davlatlari va xususan O'zbekiston uchun Arab dengiziga eng qisqa, eng oson va iqtisodiy ulanish yo'lidir. Islomobod Markaziy Osiyo davlatlariga dengiz yo'llari orqali savdo qilishda yordam berishga tayyor. Xuddi shunday, O'zbekiston va Pokiston turli sohalarda, jumladan, savdo, turizm, ta'lim, sog'liqni saqlash va energetika loyihalarida ishtirok etishi mumkin. Bundan tashqari, Pokistonning diqqat markazida geoiqtisodiyot Pokiston-O'zbekiston munosabatlarini mustahkamlashi mumkin. Shu bilan birga, ushbu maqsadda mintaqada, xususan, Afg'onistonda tinchlik o'rnatilishi har qanday savdo, sarmoya va aloqa tashabbuslari uchun zarurdir. Xuddi shunday, Xitoyning "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusi ham Pokistonni Markaziy Osiyo va undan tashqarida bog'lashi kerakligi sababli ikkala davlatni bir-biriga yanada yaqinlashtiradi.

O'zbekistonning Pokistondagi elchisi Aybek Orif Usmonovning aytishicha, O'zbekiston va Pokiston din, madaniyat va an'analarga oid mustahkam rishtalar bilan bog'liq va ikki tomonlama munosabatlar kelgusi kunlarda yanada mustahkamlanadi.

Islomobodda Pokiston radiosining News and Current Affairs kanaliga bergan eksklyuziv intervyusida u ikki mamlakat turli sohalarda mustahkam hamkorlik va aloqalarga ega ekanini aytdi.

Mintaqaviy aloqalarni ijtimoiy-iqtisodiy va mintaqaviy integratsiyaning asosiy omili deb atagan u, Toshkent va Islomobod tarixiy karvon yo'llari, sanoat aloqalari va integratsiya aloqalari bilan chegaralanganligini aytdi. Aybek Orif Usmonovning aytishicha, mintaqaviy aloqaning birinchi qismi O'zbekiston, Afg'oniston va Pokiston o'rtasida mustahkam temir yo'l aloqalarini o'rnatishdir. Uning aytishicha, biz O'zbekistonning Termiz shahridan Afg'onistonning Mozori Sharif, Qandahor, Kobul va Jalolobod shaharlari orqali Pokiston shaharlariga o'tadigan temir yo'l qatnovini yo'lga qo'yish ustida ishlayapmiz.

Uning so'zlariga ko'ra, TAPI, CASA-1000, temir yo'l aloqalari va elektr ta'minoti kabi mega hamkorlik loyihalari uzoq muddatli istiqbolga ega bo'lgan sohalardir. Mintaqaviy iqtisodlarimiz uchun foydali vaziyatni topish uchun bizga kuchli siyosiy iroda kerak.

O'zbekiston va Pokiston hukumatlari o'rtasida qo'shma xavfsizlik komissiyasi tuzildi. Bu O'zbekiston Prezidenti tomonidan imzolangan "Xalqaro shartnomani tasdiqlash to'g'risida"gi farmonda ko'zda tutilgan.

Komissiya faoliyati tobora kuchayib borayotgan xalqaro terrorizm va diniy ekstremizm, transmilliy uyushgan jinoyatchilik, narkotik moddalarning noqonuniy aylanishi va boshqa tahdidlarga qarshi kurashishda hamkorlikni kengaytirishga qaratilgan. 2021-yil 2-noyabr kuni Islomobodda qo'shma xavfsizlik komissiyasi to'g'risida MoM imzolangan. Tashqi ishlar vazirligi ushbu xalqaro shartnomaning O'zbekiston tomonidan kuchga kirishi uchun zarur bo'lgan ichki davlat protseduralari bajarilganligi to'g'risida Pokiston tomoniga tegishli bildirishnoma yuboradi. 25 fevral kuni Prezidentning "Xalqaro shartnomani tasdiqlash to'g'risida"gi qarori qabul qilindi.

Qarorga muvofiq, O'zbekiston va Pokiston hukumatlari o'rtasida tranzit savdosi to'g'risidagi Bitim tasdiqlandi (2021-yil 15-iyulda Toshkent shahrida imzolangan). Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, Transport vazirligi va Davlat bojxona qo'mitasi mazkur xalqaro shartnomani amalga oshirish uchun mas'ul vakolatli organlar etib belgilandi. Vazirlar Mahkamasi, tegishli vazirlik va idoralar rahbarlari ushbu xalqaro shartnoma kuchga kirgandan keyin O'zbekiston o'z majburiyatlari bajarilishi ustidan nazoratni ta'minlanishini aytib o'tdi.

AQSh Xalqaro Taraqqiyot Agentligi (USAID) ko'magida va Pokistonning TCS Logistics kompaniyasi bilan hamkorlikda aprel oyi oxiri may oyining boshlarida Xalqaro bojxona konventsiyasiga muvofiq Pokiston – Afg'oniston – O'zbekiston yo'nalishi bo'yicha birinchi uchuvchi parvoz amalga oshirildi. 29-aprel kuni Karachidan o'simlik dori-darmonlarining tajriba yuki jo'nab ketdi. 5 kun ichida Karachi-Kobul-Termiz yo'nalishi bosib o'tildi va 4-may kuni yuk Toshkentga yetib keldi. AQShning O'zbekiston Respublikasidagi elchixonasi saytida qayd etilganidek, bu parvoz Afg'oniston va Xitoy orqali Markaziy Osiyo mamlakatlarida o'tkazilishi rejalashtirilgan beshta sinov parvozlarining birinchisi bo'ldi. Tajribali loyiha TIR konventsiyasi doirasida Markaziy Osiyo va undan tashqariga turli xalqaro tranzit yo'nalishlarining hayotiylikini sinovdan o'tkazish va safar davomida duch kelgan operatsion va logistika muammolarini aniqlashga qaratilgan.

Pokistonning Afg'onistonga nisbatan siyosatining asosiy tamoyillari orasida xalqlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash, savdo va tranzit aloqalarini chuqurlashtirish, iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish uchun qo'shma aloqa va energetika loyihalarini amalga oshirish, Afg'onistonda tinchlik o'rnatish uchun birgalikda harakat qilish, ichki ishlarga aralashmaslik va boshqalar kiradi. tegishli hududlarning bir-biriga qarshi ishlatilishiga yo'l qo'ymaslik. Afg'oniston bilan yaqin hamkorlik aloqalarini o'rnatish Pokiston tashqi siyosatining ustuvor yo'nalishi va "tinch qo'shnichilik" haqidagi

qarashimizning muhim tarkibiy qismidir. Pokiston Afg'oniston bilan suverenitet va hududiy yaxlitlikni o'zaro hurmat qilish asosida do'stona va yaxshi qo'shnichilik munosabatlarini o'rnatishga qaratilgan sa'y-harakatlarini davom ettirmoqda. Tashqi ishlar vaziri Shoh Mahmud Qureyshi ilk xorijiy tashrifini Kobulga amalga oshirib, Pokiston Afg'oniston bilan munosabatlariga katta ahamiyat berayotganini ta'kidladi.

Afg'onistonda tinchlik, barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlashga qaratilgan barcha xalqaro forumlarda qatnashish siyosatini amalga oshirish maqsadida Pokiston Kobul jarayoni-I&II, RECCA, Afg'oniston bo'yicha Moskva formati, ShHTning Afg'oniston bo'yicha aloqa guruhi, Afg'oniston bo'yicha xalqaro aloqa guruhi yig'ilishlarida ishtirok etdi. Six Party Talks va boshqalar. Prezident Ashraf G'anining Islomobodga tashrifi (2019-yil 27-28-iyun) va Pokiston Tashqi ishlar vazirining Kobulga uchta tashrifi (uning birinchi tashqi tashrifi 2018-yil 15-sentabrda Kobulga bo'lgan) kabi yuqori darajadagi turli almashinuvlar orqali Pokiston va Afg'oniston doimiy ravishda mustahkamlanib bordi. ikki tomonlama do'stlik va qardoshlik munosabatlari. O'tgan yilning iyun oyida Pokistonning Afg'onistonga ko'rsatgan yordami 1 milliard dollarga yetdi. Mamlakat taraqqiyotiga ko'mak infratuzilma, ta'lim, sog'liqni saqlash, qishloq xo'jaligi va afg'on mutaxassislarining salohiyatini oshirishga sarmoya kiritishga qaratilgan. Pokiston Afg'onistonda sog'liqni saqlash muassasalarini o'rnatdi, jumladan, uchta kasalxona, ya'ni 200 o'rinli Jinnah Kobul kasalxonasi, Jaloloboddagi 80 o'rinli Nishtar buyrak markazi va 100 o'rinli Naib Aminulloh Xon Logar kasalxonasi. Kobuldagi Jinna kasalxonasi va Nishtar buyrak markazi Afg'onistonga topshirildi. Pokistonning Afg'onistondagi infratuzilma loyihalari orasida Torxam-Jalolobod yo'li (75 km), Torxam-Jalolobod qo'shimcha transport yo'li (73 km), 15 ta tortish ko'prigi, yo'l qurilish texnikasini sovg'a qilish, Jalolobodda ichki yo'l qurilishi va telekommunikatsiya va elektr tizimini xayriya qilish kiradi.

Pokiston 4000 ga yaqin afg'onistonlik talabalarga stipendiya berishdan tashqari, Kobulda Rahman Baba maktabi va yotoqxonasi, Kobul universitetida Allama Iqbol san'at fakulteti, Jalolobod Nangarhor universitetida Sir Sayid ilm-fan bloki va Mozori shahridagi Balx universitetida Liaqat Ali Xon muhandislik bloklarini qurdi. -Sharif. Pokiston, shuningdek, afg'on talabalariga to'liq moliyalashtirilgan 3000 stipendiya ajratmoqda. Afg'onistonlik talabalarining birinchi partiyasi uchun 3000 stipendiya uchun tanlov o'tgan yili o'tkazilgan edi. Afg'onistonning talabiga javoban biz magistratura va PhD dasturlari toifalarini qo'shdik. Pokistonda 3000 talaba o'qidi. Afg'onistonlik talabalarga Lahor Menejment fanlari universitetida (LUMS) biznesni boshqarish bo'yicha diplom

olishlari uchun 2 million AQSh dollari va'da qildi. Ta'lim maskanlarimizda tahsil olgan 50 mingga yaqin afg'onistonlik bugungi kunda o'z yurtiga xizmat qilmoqda.

Pokiston Afg'onistonga qishloq xo'jaligi, bank, temir yo'l, harbiy va diplomatiya sohalarida salohiyatni oshirishda ham yordam bermoqda. Hukumat afg'on sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari salohiyatini oshirish bo'yicha loyihalarni boshlab yubordi, bu loyihalar doirasida 59 nafar afg'on tibbiyot mutaxassisi, jumladan, shifokorlar, hamshiralar va texniklar 2017-yilda o'qishni muvaffaqiyatli yakunladilar. Bundan tashqari, 42 nafar afg'onistonlik tibbiyot xodimlari Peshovar shahridagi Buyrak kasalliklari institutida o'qishni boshladilar. Savdo-iqtisodiy munosabatlariga kelsak, ikki davlat o'rtasida savdo aloqalari mustahkam. Pokiston Afg'onistonning eng yirik savdo sherigi hisoblanadi.

Ikki tomon savdo-iqtisodiy hamkorlik sohasida quyidagi institutsional mexanizmlarga ega:

- a) Afg'oniston Pokiston tranzit savdo hamkorlik boshqarmasi (APTTCA)
- b) Pokiston-Afg'oniston qo'shma savdo-sanoat palatasi
- c) Pokiston-Afg'oniston qo'shma biznes kengashi
- d) Qo'shma iqtisodiy komissiya (JEC)
- e) Tinchlik va birdamlik uchun Afg'oniston-Pokiston Harakat rejasi (APPAPPS)

Pokiston so'nggi qirq yil davomida millionlab afg'on qochqinlarini o'z bag'riga olgan. Hozirda Pokistonda 2,8 millionga yaqin afg'on qochqinlari istiqomat qiladi. Pokiston Afg'oniston va xalqaro tashkilot, ya'ni BMTning Qochqinlar bo'yicha Oliy komissarligi va XMT bilan ularning BMTning turli strategiyalari (SSAR) doirasida o'z vatanlariga xavfsiz, munosib, barqaror va ixtiyoriy qaytishlari uchun ishlamoqda.

Davlat taraqqiyoti uchun u yangi mamlakat uchun aniq poydevorga ega bo'lishi kerak, Pokistonning uzoq muddatli intilishlari haqidagi fikri deb bilishimiz mumkin. O'sha avlod rahbarlaridan ilhomlanmasdan, va bu ravshanlikni u xalqimiz kurashlari orqali ifodalab tayyorlay olmaydi. Mustaqillik va milliylik uchun harakat qilish yoki qabul qilish uchun izchil yo'l xaritasini maqsad qildi va ushbu hujjatga kiritilgan barcha narsaga olib keladigan siyosatni amalga oshirishni yo'lga qo'ydi. Milliy qarash - bu tasavvurni qayta yaratish, qayta qurishdir. Bu bizning umumiy qarashlarimizga aniqlik kiritish va uni haqiqatga aylantirishga yordam berish uchun mo'ljallangan.

Darhaqiqat, Pokistonga asos solingandan; 1947 yildan buyon Pokiston bu boradagi "Pokiston orzusi"ni amalga oshirdi. Farovon, adolatli, bag'rikeng, ko'p

jabhalarda taraqqiyotni ko'rishga harakat qildi. O'z rollarini o'ynash, tenglikni ta'minlash hamda Pokiston bugungi kunda juda katta ijtimoiy, iqtisodiy, xavfsizlik va boshqaruv muammolarini bartaraf eta oladigan davlatdir. Ko'pgina davlatlar tarixda shunga o'xshash qiyinchiliklarga duch kelishgan va ularni muvaffaqiyatli aylantirdi. Sog'lom iqtisodiy imkoniyatlar orqali rejalashtirish, yaxshi boshqaruv va izchillik siyosatini yaxshi amalga oshirishda harakat qildi. Pokiston Gender Segmentlari Rivojlanish Indeksi bo'yicha dunyoda 123-o'rinni egallaydi, bu uning Inson taraqqiyoti indeksi reytingidan ham pastroqdir, bu erkaklar va ayollar o'rtasidagi imkoniyatlar, resurslar va imtiyozlardan foydalanish imkoniyati buzilganligini ko'rsatadi. Xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish uchun qonunchilik bazasi hisoblanadi. Pokiston Vizyon 2025 Pokistonda jamiyatning zaif va marginal qatlamlari bo'lishi mumkin bo'lgan adolatli va adolatli jamiyatni qidiradi. "Pokiston Vision 2025" dasturining maqsadi e'tiqodi, e'tiqodi, etnik kelib chiqishi, siyosiy mansubligi yoki mintaqasidan qat'i nazar, barcha pokistonliklarga yaxshi turmush darajasiga erishish imkoniyatlarini taklif qilishdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, yalpi ichki mahsulotning yuqori o'sishi har doim ham jamiyatda o'sishning afzalliklarini taqsimlash bo'yicha maxsus strategiya mavjud bo'lmasa va odamlar o'sish jarayonining bir qismi bo'lish qobiliyatiga ega bo'lmasa, har doim ham yuqori ijtimoiy rivojlanishni anglatmaydi. Ijtimoiy adolat va tenglik tamoyiliga asoslangan inklyuziv o'sish odamlarning o'sish jarayoniga samarali hissa qo'shuvchi va undan foyda oluvchi bo'lishini ta'minlaydi. Pokiston Vision 2025, shuningdek, ushbu o'sishni birinchi navbatda mahalliy resurslarni safarbar qilish orqali amalga oshirishni maqsad qiladi. Pokiston ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblik bilan ajralib turadi. Gorizontal va vertikal, ichki va viloyatlararo, shuningdek, qishloq va shahar tengsizliklari mavjud. Biz muvozanatli rivojlanish yondashuvi, ijtimoiy yuksalish va keng miqyosda jadal o'sish orqali birlashgan va adolatli jamiyatni rivojlantirish strategiyasini nazarda tutamiz. Bu esa jamiyatning barcha qatlamlariga iqtisodiy rivojlanish imkoniyatlari va samaralarini berishni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi
2. O'zbekiston tarixi (darslik qo'llanma)
3. Jahon iqtisodiy geografiyasi
4. "Pokiston vision 2025" jurnali
5. <https://www.eurasiareview.com/30072021-growing-pakistan-uzbekistan-relations-oped/>

6. <https://invest.gov.uz/mediacenter/news/the-agreement-on-transit-trade-between-the-governments-of-uzbekistan-and-pakistan-was-approved/>
7. <http://tashkenttimes.uz/national/9297-uzbekistan-pakistan-set-up-joint-security-commission>
8. <https://www.radio.gov.pk/04-06-2022/pakistan-uzbekistan-bilateral-ties-will-further-strengthen-in-days-to-come-uzbek-envoy>
9. <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BA%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD>
10. <https://mofa.gov.pk/global-and-regional-issues/>